

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย หรือเด็กอนุบาลคือเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ปี เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นในการพัฒนาผู้เรียน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งการเรียนรู้ในระดับนี้มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นการวางรากฐานทางการศึกษา และเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนที่จะสามารถเข้าเรียนต่อในระดับประถมศึกษา แต่การให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับปฐมวัยที่ผ่านมายังถูกปล่อยปละละเลย และขาดการเอาใจใส่ดูแล ขาดการวางรากฐานการศึกษาที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการขาดความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้งของครู และผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเรียนอยู่ในระดับปฐมวัย บ้างก็คิดเพียงว่าโรงเรียนหรือศูนย์ที่เปิดดูแลเด็กปฐมวัยเป็นที่รับเลี้ยงดูแลเด็กเท่านั้น แต่ผู้ปกครองบางกลุ่มก็ให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับนี้จนเกินพอดี เกินความเหมาะสมและพัฒนาการของเด็กเป็นการมุ่งเน้นในรูปแบบของการแข่งขัน ซึ่งโดยความจริงแล้วการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยต้องคำนึงถึงความต้องการ หรือความพร้อมของเด็กเป็นรายบุคคลเพราะเด็กที่มีอายุเท่ากันแต่ความพร้อมอาจจะไม่เท่ากัน ความพร้อมอย่างหนึ่งซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยควรทราบคือความพร้อมของสมองและการใช้การจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานสมอง (Brain-Based Learning; BBL) เพราะสมองของเด็กในช่วงวัยนี้จะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วถือได้ว่าเป็นช่วงวัยทองในการเรียนรู้ หรือจะปลูกฝังสิ่งที่ดีๆ ให้เกิดขึ้น การเจริญเติบโตที่รวดเร็วของสมองมาจากการเกิดวงจรข้อมูลขึ้นจำนวนมากในสมอง วงจรข้อมูลที่สมองสร้างขึ้นก็คือการทำงานของสมองในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่างๆ หลายชุด เป็นข้อมูลที่ได้จากสิ่งแวดล้อมพัฒนาขึ้นเป็นจินตนาการและมโนภาพแห่งความเข้าใจโลกรอบตัว รวมทั้งความเข้าใจหรือสิ่งที่เรียกว่า “ภาษา” ด้วย การเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัยจึงเป็นกระบวนการรับและประมวลผลข้อมูลของสมอง แต่เวลาที่จะแสดงออกของเด็กแต่ละคนก็จะไม่เท่ากัน การอ่านหนังสือ เล่าเรื่องราว และนิทานให้เด็กฟัง สื่อเรื่องราวด้วยรูปแทนคำอธิบายใช้หนังสือที่มีการใช้ภาษาที่ดี ถ่ายทอดโดยการอ่านอย่างเป็นจังหวะเป็นแนวทางในการพัฒนาภาษาของเด็กได้รวดเร็ว แม้เด็กปฐมวัยไม่สามารถอ่านแบบ

สะกดคำได้ แต่ก็สามารถเรียนรู้ที่จะอ่านสัญลักษณ์ รูปภาพ หรือจดจำสิ่งที่พ่อ แม่ และครูอ่านให้ฟัง และนำไปเชื่อมโยงเกิดเป็นความรู้ที่จะฝังรากลึกอยู่ในตัวเด็ก

สถานการณ์อันวิกฤติทางการศึกษาของประเทศไทยคงไม่มีใครกล้าปฏิเสธว่าส่วนหนึ่งเด็กไทยไม่นิยมอ่านหนังสือ ซึ่งจะเห็นได้จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปี 2546 ในการอ่านหนังสือของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป คนไทยอ่านหนังสือ 7 บรรทัดต่อคนต่อวัน จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2548 พบว่า คนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ย 5 เล่ม : คน : ปี ในขณะที่คนอเมริกันอ่านหนังสือถึง 50 เล่ม : คน : ปี ซึ่งประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เด็กและเยาวชน เนื่องจากเยาวชนได้รับสื่อเร้าอื่นๆ ทั้งจากโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และขาดแรงกระตุ้นความสนใจในการอ่าน รวมทั้งขาดแคลนโอกาสทางการศึกษา(โครงการเด็กไทย ขยันอ่าน, http://www.birc.co.th/th/foundation/projects/name/thai_kids_love_to_read/)

ในการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2550 พบว่า คนไทยมีนิสัยรักการอ่านดีขึ้นร้อยละ 7 โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนอ่านหนังสือมากขึ้น แต่กระทรวงศึกษาธิการยังไม่ได้ตีค่าออกมาว่าคนไทยอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นเป็นวันละกี่บรรทัด แต่ กระทรวงศึกษาธิการตั้งเป้าไว้ที่ 12 บรรทัดต่อวัน (จรรยาพร ธรณินทร์, ผู้จัดการออนไลน์ 13 มิถุนายน 2550: เทิดพระเกียรติ “ในหลวง-พระเทพฯ” ต้นแบบนักคิด นักอ่าน นักฟัง นักเขียน) และจากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สามารถสรุปได้ว่าการรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนรักการอ่านควรเริ่มแต่เยาว์วัย และต้องเริ่มต้นจากครอบครัวเป็นลำดับแรก โดยพ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก เพื่อให้ลูกได้ซึมซับพฤติกรรมดังกล่าวตั้งแต่แรกเกิด นอกจากนี้สถานศึกษาก็มีส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้เด็กรักการอ่าน โดยควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กได้อ่านหนังสือเพิ่มขึ้น และจากข้อคิดเห็นในการส่งเสริมให้เกิดการรักการอ่าน รัฐบาลควรมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาหนังสือให้ถูกลง และจัดให้มีห้องสมุดประจำหมู่บ้าน/ชุมชนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้สวนดุสิตโพล ได้ทำการสำรวจ “เด็กไทย” กับการอ่านหนังสือในปัจจุบัน พบว่า ครู และผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการศึกษาไทยว่าระบบการศึกษามีการพัฒนามากขึ้น แต่ก็ยังล้าหลังกว่าประเทศอื่น การศึกษาไทยควรปลูกฝังให้เด็กรักการเรียน รักการอ่านตั้งแต่เยาว์วัย

จากความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยที่จะมีผลต่อการศึกษาของชาติในอนาคตการที่คนไทยมีการอ่านหนังสือกันน้อยอาจเป็นเพราะขาดการส่งเสริมการอ่านในวัยเยาว์ หรือในวัยที่พร้อมที่จะเรียนรู้หรือพัฒนาในเรื่องของการอ่านนั้นคือวัยที่เรียกว่าปฐมวัย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัยในทฤษฎีของครูและผู้ปกครองเพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัยให้เด็กไทยเกิดนิสัยรักการอ่านในที่สุด

คำถามการวิจัย

1. ความรู้ ทักษะ และความคาดหวังในการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กปฐมวัยของครูและผู้ปกครองเป็นอย่างไร
2. การส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัยมีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้อง
3. รูปแบบการส่งเสริมการอ่านควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และความคาดหวังในการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กปฐมวัยของครูและผู้ปกครอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และความคาดหวังกับปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย
4. เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กปฐมวัย

สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ ทักษะ และความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเพื่อสังเคราะห์ให้เกิดรูปแบบการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กปฐมวัย และดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เพื่อหาความสมบูรณ์และยืนยันรูปแบบที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอเสนอขอบเขตการวิจัยตามลำดับดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการศึกษาการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย ความรู้เกี่ยวกับการอ่านของเด็กปฐมวัย ทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัย และความคาดหวังต่อการอ่านของเด็กปฐมวัยของครูและผู้ปกครอง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ด้านเนื้อหาของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ค้นคว้า เอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาการอ่าน และด้านการศึกษาเด็กปฐมวัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

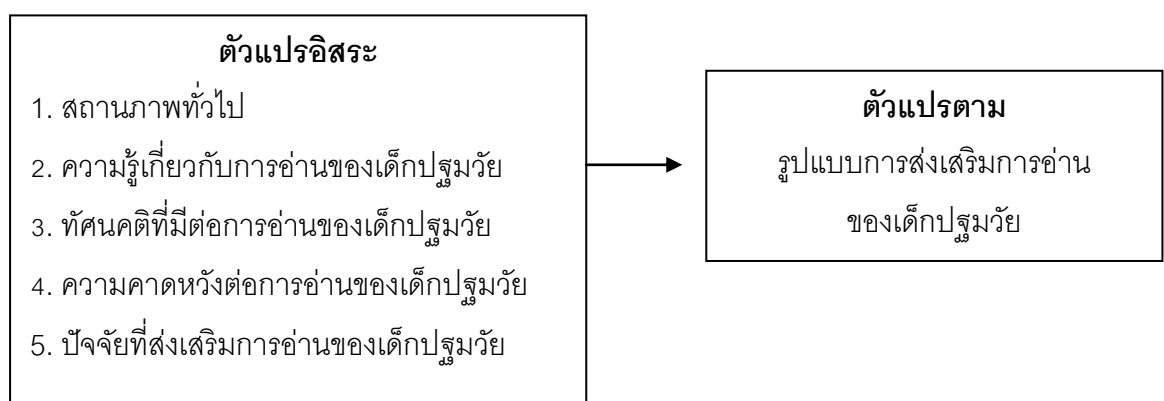
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1. สถานภาพทั่วไป
2. ความรู้เกี่ยวกับการอ่านเด็กปฐมวัย
3. ทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัย
4. ความคาดหวังต่อการอ่านของเด็กปฐมวัย
5. ปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย

ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย

กรอบแนวคิดเชิงปริมาณ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงปริมาณ

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 38 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านปฐมวัยจำนวน 7 คน ครูปฐมวัยจำนวน 18 คน และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 13 คน และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 21 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ

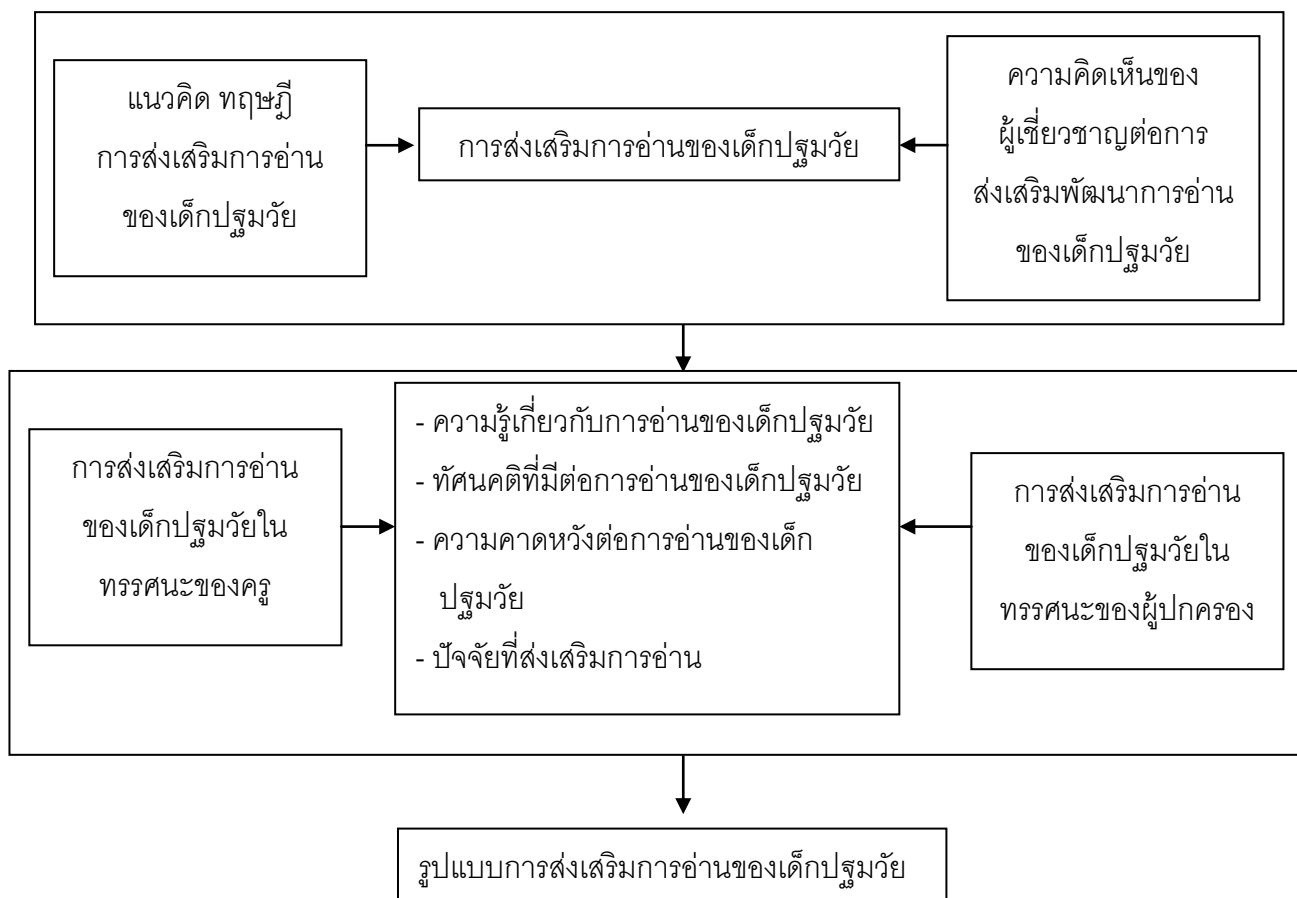
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

ครูผู้สอนเด็กปฐมวัยในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ และผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ในวัยปฐมวัยที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ (คิดอัตราเด็ก 1 คน ผู้ปกครอง 1 คน) จำนวนเด็กปฐมวัย (3 - 5 ปี) มีจำนวน 2,730,000 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

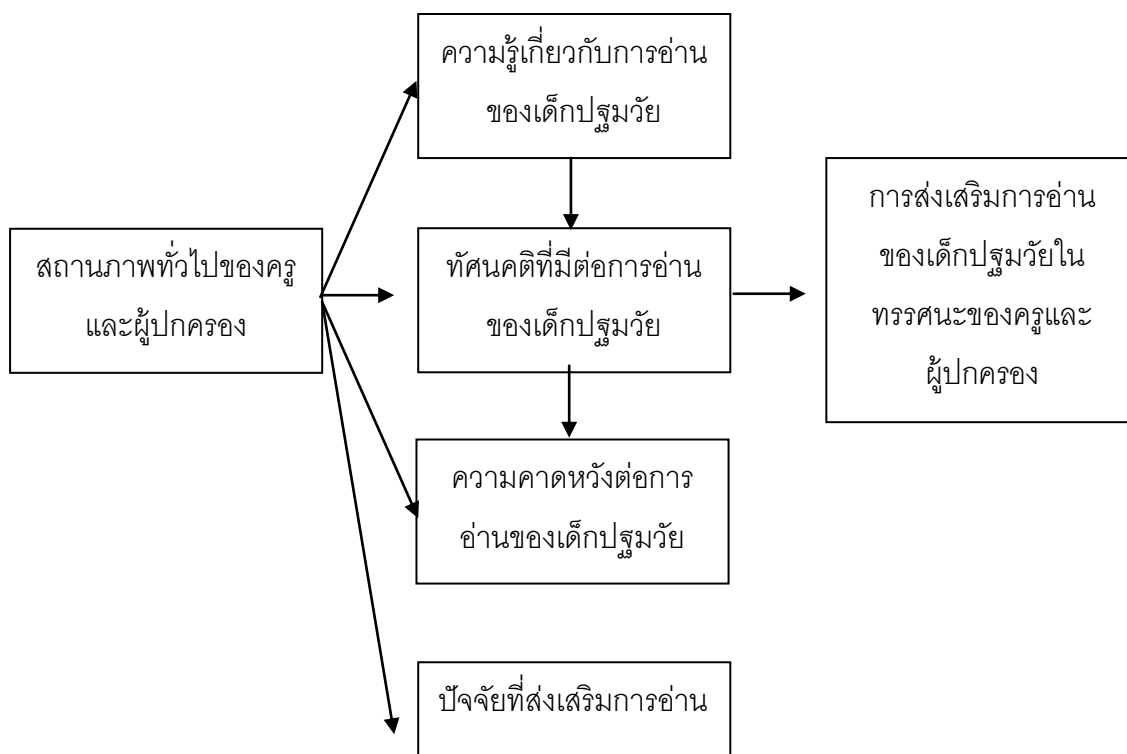
ครูผู้สอนเด็กปฐมวัยในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล และผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ในวัยปฐมวัยที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้จำนวน 3,221 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$

กรอบแนวคิดการดำเนินการ

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กชายและหญิง อายุระหว่าง 3-5 ปี

ครู หมายถึง ผู้สอนและผู้ดูแลเด็กปฐมวัยที่ทำงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ดูแลอุปการะเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยให้ได้รับการศึกษา

การอ่านของเด็กปฐมวัย หมายถึง การรับรู้ความหมายและการทำความเข้าใจจากสัญลักษณ์ รูปภาพ การจดจำจากการอ่านให้ฟังของผู้ใหญ่

ความรู้เกี่ยวกับการอ่าน หมายถึง ความเข้าใจที่มีต่อการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย

ทัศนคติที่มีต่อการอ่าน หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย

ความคาดหวังต่อการอ่าน หมายถึง ความต้องการในการพัฒนาการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย

ปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่าน หมายถึง พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่มีผลต่อการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย

การส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย หมายถึง วิธีการ กิจกรรม หรือแนวทางในการพัฒนาการอ่านของเด็กปฐมวัยเพื่อปลูกฝังให้ให้เกิดเป็นนิสัยรักการอ่าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้นวัตกรรม คือ รูปแบบการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กปฐมวัยที่ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย
2. ได้กิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัยสำหรับครูและผู้ปกครอง